

Owczarek-Cichowska, Alina

"Archiwum Państwowe m.st. Warszawy. Oddział w Łowiczu. Informator o zasobie archiwalnym", M. Wojtylak, Warszawa 2008 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 21, 315-317

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Archiwum Państwowe m.st. Warszawy. Oddział w Łowiczu.
Informator o zasobie archiwalnym,
oprac. M. Wojtylak, Archiwum Państwowe m.st. Warszawy
i Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych,
Warszawa 2008, 200 s.**

Wśród wielu wydawnictw o Łowiczu i Ziemi Łowickiej, które ukazały się w ostatnich latach, ważne miejsce zajmuje *Informator o zasobie archiwalnym Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Oddział w Łowiczu*, wydany w 2008 roku.

Jego autorem jest łodzianin z urodzenia, łowiczaniec z wyboru, który przed dwudziestu laty objął kierownictwo Oddziału Archiwum Państwowego m.st. Warszawy w Łowiczu. Tym samym miasto zyskało świetnego archiwistę z pasją poszukiwacza, a jednocześnie wyśmienicie dbającego o zabytkowe zbiory archiwalne. Marek Wojtylak – bo o nim mowa – jest autorem kilkuset artykułów, notatek i recenzji dotyczących wydarzeń i osób z przeszłości miasta Łowicza i regionu, prac publikowanych w czasopismach naukowych i regionalnych. Jest także redaktorem „Roczników Łowickich” i „Kwartalnika Historycznego” ukazującego się w Łowiczu. Jest wreszcie autorem zbioru jakże ciekawych i pięknie wydanych *Szkiców łowickich*, które zyskały tytuł „Książki Roku – Łowicz i Ziemia Łowicka im. Jana Wegnera” w 2006 roku.

Informator składa się ze wstępu, wykazu skrótów, zasadniczego rozdziału dotyczącego zasobu łowickiego archiwum, streszczenia w językach angielskim i niemieckim, wykazu alfabetycznego nazw zespołów, indeksu nazw osobowych i geograficznych, bibliografii, spisu ilustracji i 4 map.

Jest to już drugi informator¹ o zasobie archiwalnym Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. Oddział w Łowiczu. Różni się od pierwszego tym, iż charakteryzuje zawartość wszystkich zespołów i zbiorów archiwalnych, przechowywanych w Oddziale Archiwum Państwowego m.st. Warszawy w Łowiczu niezależnie od stopnia ich opracowania. Podjęcie prac nad nowym *Informatorem...* (s. 5) było konieczne, ponieważ od czasu opublikowania pierwszego wielość przechowywanych materiałów w omawianym archiwum zwiększyła się ponad dwukrotnie.

Autor informuje też Czytelnika, że publikacja została przygotowana na podstawie „Zaleceń dotyczących opracowywania informatora o zasobie archiwum państwowego”, stanowiących załącznik do pisma okólnego Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dn. 1 VI 2000 r. (s. 5). Następnie przedstawia dzieje archiwum, jego zasób i zasady korzystania oraz układ treści i charakterystykę zasobu. We wstępie znajdziemy też wykaz kierowników archiwum w układzie chronologicznym, poczynawszy od 1950 r. (s. 7-8) oraz sposób i zasady udostępniania materiałów archiwalnych. Podstawowy rozdział publikacji to prezentacja za-

---

¹ M. Wojtylak, *Archiwum Państwowe m.st. Warszawy. Oddział w Łowiczu. Informator o zasobie archiwalnym*, Łowicz 1993, 59 s.

sobu archiwum (s. 17-156) w układzie rzeczowym, obejmująca 15 grup akt: administracji ogólnej, specjalnej, instytucji wymiaru sprawiedliwości, akt metrykalnych, cechów, instytucji finansowych, oświaty, kultury, partii politycznych oraz zbiorów i kolekcji. Na opis każdego z zespołów składa się jego numer, nazwa, daty skrajne, rozmiary, charakterystyka zawartości, język dokumentów, informacja o zmikrofilmowaniu, bibliografia, a w uwagach dane o miejscu przechowywania części zespołu w innych archiwach.

W grupie akt administracji ogólnej zebrano materiały dotyczące władz powiatowych, wyborów i referendum, akt miast i administracji miejskiej oraz akta gmin (koniec XIX – poł. XX w.) i gromad (2 poł. XX w.). W następnych grupach rzeczowych materiałów archiwalnych interesujące są akta sądów, hipotek (XVIII–XX w.), notariatów (XIX–XX w.), akta metrykalne i akta urzędu stanu cywilnego, miejskich gmin: Bielaw i Łowicza z początku XIX w., jak również akta wyznań religijnych (XIX i XX w.) – ewangelicko-augsburskich, prawosławnych, katolickich i żydowskich gmin wyznaniowych (s. 93-101). Przegląd cechów i związków rzemieślniczych już od XVIII w., a niekiedy z początku XVII w. – jak np. cech szewców w Bolimowie i Łowiczu – stanowi niezmiernie interesującą grupę rzeczową materiałów archiwalnych (s. 102-108). Czytelnik będzie zorientowany, jak rozwijało się i jak było różnorodne rzemiosło w Łowiczu i że wśród akt cechowych znajdują się kopie, a nawet oryginały przywilejów królewskich. W kolejnych grupach umieszczono akta samorządów gospodarczych, związków zawodowych i spółdzielczości XX w. (s. 108-119), stowarzyszeń i związków, partii i organizacji politycznych, instytucji nauki i oświaty, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej (s. 126-142). Ciekawą grupę materiałów archiwalnych stanowią archiwa rodzinno-majątkowe (s. 145-147) oraz zbiory i kolekcje (s. 147-156). Wśród tych ostatnich na uwagę zasługuje „Zbiór Władysława Tarczyńskiego² w Łowiczu” z lat 1633–1941 (s. 150-152), a także zbiory Tadeusza Gumińskiego³ i Zygmunta Pałowskiego⁴. Na uwagę zasługuje też do rzadkości należący zbiór afiszów (s. 153) z lat 1909–1994.

Łatwo zauważyć, że układ treści *Informatora...* nie odbiega od układu w wydanych już informatorach przez NDAP i poszczególne archiwa. Nowością w stosunku do wspomnianych jest to, że zawiera on wykaz alfabetyczny nazw zespołów oraz dokładną bibliografię, w której poza opracowaniami są wymienione także źródła publikowane. Cechą wyróżniającą *Informator...* Wojtyłaka w stosunku do już wydanych informatorów archiwalnych jest dość duża liczba ilustracji. Autorami zdjęć są Teresa Kotecka-Lewy (współcz.) i Marek Wojtylak (dokumenty). A oto ciekawsze z nich:

1. Przywilej z 1652 roku Jana Kazimierza dla cechu stolarzy, szklarzy i tokarzy w Łowiczu z odciskiem pieczęci wielkiej koronnej i podpisem króla (s. 182).

2. Strona tytułowa *Księgi wydatków archikonfraterni kupieckiej w Łowiczu 1701–1805* (s. 183).

² W. Tarczyński (1845–1918) – działacz społeczny i oświatowy, pisarz religijny i historyczny, zbieracz dokumentów dotyczących Łowicza. Założyciel w 1907 r. Muzeum Starożytności i Pamiątek Historycznych w Łowiczu.

³ T. Gumiński (1906–2003) – autor wielu opracowań o Łowiczu.

⁴ Z. Pałowski (1905–1974) – lekarz, humanista, zbieracz pamiątek o Łowiczu.

3. List stolnika litewskiego Stanisława Poniatowskiego do podkomorzego sochaczewskiego, pisany w Warszawie 23 lutego 1764 roku (s. 184).

4. Przywilej z 12 października 1792 roku wydany przez arcybiskupa Michała Poniatowskiego dla Tomasza Borakowskiego, wójta wsi Bocheń w kluczu chruścińskim Księstwa Łowickiego (s. 185).

5. Akt plenipotencji Ludwiki Skarbkowej z Żelazowej Woli z 1810 roku z podpisem Mikołaja Chopina (s.186).

6. Paszport wydany 18 czerwca 1831 roku przez konsula austriackiego w Warszawie gen. Janowi Krukowieckiemu, udającemu się na kurację z rodziną do Trenczyna (s. 187).

7. Pełnomocnictwo z 1833 roku Aleksandra hr. Colonna Walewskiego dla adwokata Marcego Tarczewskiego, potwierdzone przez notariusza paryskiego Grule'go (s. 187).

8. Powitanie w dniu 7 lipca 1919 roku przez władze miasta gen. Józefa Hallera przybyłego na przegląd stacjonującego w Łowiczu 20 Pułku Strzelców (s. 192).

9. Wpis z 5 lipca 1925 roku w Księdze Pamiątkowej Magistratu m. Łowicza o wizycie w mieście prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego (s. 19).

Bez wątpienia *Informator... Wojtylaka* – z uwagi na treści dokumentalne – ma ogromne znaczenie dla każdego, kto poszukuje określonych materiałów archiwalnych. Zawiera nie tylko informacje, ale stanowi podstawę do podjęcia badań naukowych, dotyczących miasta Łowicza i regionu. Oprócz fotografii wybranych ciekawych dokumentów dla wygody czytelnika zamieszczono także dwie mapy:

1. Zasięg działania Archiwum Państwowego m.st. Warszawy;

2. Zasięg działania Oddziału w Łowiczu Archiwum Państwowego m.st. Warszawy.

Uwagę zwraca również piękna szata graficzna książki, okładka według projektu łowickiego artysty-malarza Andrzeja Biernackiego, oraz skład i druk łowickiej oficyny „Poligrafia”.

To wszystko zadecydowało, że książka zdobyła wyróżnienie specjalne w konkursie „Książka Roku – Łowicz i Ziemia Łowicka” im. Jana Wegnera 2008.

Alina Owczarek-Cichowska